

Asia: VN/13501/2025

Lausuntopyyntö kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Viitasaaren kaupungin lausunto

Viitasaaren kaupunki haluaa kiinnittää huomiota siihen, että toteutusmalli eroaa valtionosuuksien jaon pääperiaatteesta, joka on euroa per kuntalainen. Ehdotettava vähennysmalli poikkeaa siis vakiintuneesta tavasta kohdentaa valtionosuusvähennykset kuntiin asukaskohtaisesti yhtä suurina. Voimassa olevan 618/2021 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta mukaan valtionosuusprosentista ja kunnan omarahoitusosuudesta säädetään 21 §:ssä. Valtionosuusprosentti määrittelee valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa peruspalveluiden rahoituksessa koko maan tasolla. Omarahoitusosuus asukasta kohden on kaikissa kunnissa yhtä suuri.

Laskennallinen vähenemä on 2,17 % kunnan vuoden 2026 valtionosuusennusteesta, joka poikkeaa selvästi ilmoitetusta noin 2 % vähennyksestä. Kunnat ovat valmistelleet taloussuunnitelmavuosien valtionosuuksia aiemmin ilmoitetun 2 prosentin vähennyksen pohjalta.

Lain § 32:n mukaan määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset on tehty asukasta kohden toteutettavina vähennyksinä. Nyt ehdotettava kohdennusmalli saattaa vähentää järjestelmän ennakoitavuutta ja legitimizeettiä sekä haastaa entisestään kuntien taloussuunnittelua tuleville vuosille. Kuntien pitäisi pystyä pitkällä aikavälillä ennakoimaan rahoitustaan kokonaisvaltaisesti ja valtionosuuden määräaikaisten vähennysperiaatteiden tulisi myös olla ennakoitavissa. Suhteellisuusperiaatetta vähennyksen kohdistamisessa on noudatettava. Vähennys kohtelee kuntia eri tavoin, ollen suotuisa esimerkiksi Espoon kaltaisille suurille kaupungeille. Valtionosuuksien leikkauksessa kokonaisuudessaan samalla prosentilla ei huomioida kuntien erilaisia palvelutarpeita, resursseja sekä kustannustasoja eikä alueellisia erityispiirteitä.

Viitasaaren kaupungin osalta vähennys tässä lausunnossa kyseessä olevassa leikkauksessa on -147 280 euroa (-26 euroa per asukas).

Vähennyksen valmistelumateriaalissa viitataan usein valmisteilla olevaan valtionosuusuudistukseen. Elokuun 2025 tiedoilla valtionosuusuudistuksen toteutuminen vaikuttaa epävarmalta, sillä siinä on myös poliittisia erimielisyyksiä. Valtiovarainministeri Riikka Purran elokuun alussa esittämät muutokset valtion vuoden 2026 budjettiin ja 150 miljoonan euron leikkaukset kuntien valtionosuuksiin, jo aiemmin ilmoitettujen leikkausten lisäksi, asettavat itsehallinnollisessa asemassa olevat kunnat äärimmäisen tiukkojen taloushaasteiden eteen. Toimien yhteisvaikutukset ovat merkittäviä haasteita kuntataloudelle.

Työllisyysuudistus sekä valtakunnallinen laaja työttömyys ovat tuoneet kunnille merkittävästi lisäkustannuksia, jotka kuntien tulee kattaa. Lain mukaan kuntien tulee pystyä tuottamaan peruspalvelut. On selkeä riski, että peruspalveluiden leikkaukset tulevat tulevina vuosina olemaan merkittäviä, myös Viitasaarella, mikäli kaavaillut valtionosuusleikkaukset menevät kansallisessa päätöksenteossa läpi. Nämä tulevat aiheuttamaan haastavien sopeutustoimien tekemistä.

Oheismateriaali:

- Säästön jakautuminen kuntakohtaisesti
- Muistio 75 milj vos säästö 7.7.2025

Päätösehdotus Kaupunginjohtaja:

Viitasaaren kaupunginhallitus antaa lausuntonaan kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta seuraavaa:

Viitasaaren kaupunki haluaa kiinnittää huomiota siihen, että toteutusmalli eroaa valtionosuuksien jaon pääperiaatteesta, joka on euroa per kuntalainen. Ehdotettava vähennysmalli poikkeaa siis vakiintuneesta tavasta kohdentaa valtionosuusvähennykset kuntiin asukaskohtaisesti yhtä suurina. Voimassa olevan 618/2021 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta mukaan valtionosuusprosentista ja kunnan omarahoitusosuudesta säädetään 21 §:ssä. Valtionosuusprosentti määrittelee valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa peruspalveluiden rahoituksessa koko maan tasolla. Omarahoitusosuus asukasta kohden on kaikissa kunnissa yhtä suuri.

Laskennallinen vähenemä on 2,17 % kunnan vuoden 2026 valtionosuusennusteesta, joka poikkeaa selvästi ilmoitetusta noin 2 % vähennyksestä. Kunnat ovat valmisteelleet taloussuunnitelmavuosien valtionosuuksia aiemmin ilmoitetun 2 prosentin vähennyksen pohjalta.

Lain § 32:n mukaan määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset on tehty asukasta kohden toteutettavina vähennyksinä. Nyt ehdotettava kohdennusmalli saattaa vähentää järjestelmän ennakoitavuutta ja legitimizeettiä sekä haastaa entisestään kuntien taloussuunnittelua tuleville vuosille. Kuntien pitäisi pystyä pitkällä aikavälillä ennakoimaan rahoitustaan kokonaisvaltaisesti ja valtionosuuden määräaikaisten vähennysperiaatteiden tulisi myös olla ennakoitavissa. Suhteellisuusperiaatetta vähennyksen kohdistamisessa on noudatettava. Vähennys kohtelee kuntia eri tavoin, ollen suotuista esimerkiksi Espoon kaltaisille suurille kaupungeille. Valtionosuuksien leikkauksessa kokonaisuudessaan samalla prosentilla ei huomioida kuntien erilaisia palvelutarpeita, resursseja sekä kustannustasoja eikä alueellisia erityispiirteitä.

Viitasaaren kaupungin osalta vähennys tässä lausunnossa kyseessä olevassa leikkauksessa on -147 280 euroa (-26 euroa per asukas).

Vähennyksen valmistelumateriaalissa viitataan usein valmisteilla olevaan valtionosuusuudistukseen. Elokuun 2025 tiedoilla valtionosuusuudistuksen toteutuminen vaikuttaa epävarmalta, sillä siinä on myös poliittisia erimielisyyksiä. Valtiovarainministeri Riikka Purran elokuun alussa esittämät muutokset valtion vuoden 2026 budjettiin ja 150 miljoonan euron leikkaukset kuntien valtionosuuksiin, jo aiemmin ilmoitettujen leikkausten lisäksi, asettavat itsehallinnollisessa asemassa olevat kunnat äärimmäisen tiukkojen taloushaasteiden eteen. Toimien yhteisvaikutukset ovat merkittäviä haasteita kuntataloudelle.

Työllisyysuudistus sekä valtakunnallinen laaja työttömyys ovat tuoneet kunnille merkittävästi lisäkustannuksia, jotka kuntien tulee kattaa. Lain mukaan kuntien tulee pystyä tuottamaan peruspalvelut. On selkeä riski, että peruspalveluiden leikkaukset tulevat tulevina vuosina olemaan merkittäviä, myös Viitasaarella, mikäli kaavaillut valtionosuusleikkaukset menevät kansallisessa päätöksenteossa läpi. Nämä tulevat aiheuttamaan haastavien sopeutustoimien tekemistä.

Päätös Hyväksyttiin.

Riihimäki Anni
Viitasaaren kaupunki - Viitasaaren kaupunginhallitus

